תורה אור

א] אבל אמר הרי עלי לא וכל הכל לאו לכתחלה הוא אלא *הכל חייבים בסוכה *הכל חייבין בציצית הכי נמי דלאו לכתחלה חייבין לא קאמינא אלא ג]מעתה *הכל סומכין אחד האנשים *ואחד הנשים הכי נמי דלאו לכתחלה והא כתיב °וסמך ידו ונרצה [ויקרא א] איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד אלא הכל דהכא ממאי דלכתחלה הוא דתקשי לך דלמא דיעבד הוא ולא תקשי לך א"ל אנא שחיטתן כשרה קשיא לי מדקתני שחיטתן כשרה דיעבד מכלל דהכל לכתחלה הוא דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי אמר רבה בר עולא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' ג) טמא בחולין טמא בחולין מאי למימרא בחולין שנעשו על טהרת הקדש וקסבר *חולין שנעשו על טהרת הקדש בקדש דמו כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה ושוחט בה כדי שלא יגע בבשר ובמוקדשים לא ישחוט שמא יגע בבשר ואם שחט ואומר *ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו בחולין נמי דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אטמא בחולין הא אמרת לכתחלה נמי שחוט ואלא אטמא במוקדשים בברי לי סגי דליתיה קמן דנשייליה האי טמא במוקדשים מהכא נפקא מהתם נפקא **כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ובלבד שלא יהו טמאין נוגעין בבשר הבא עיקר התם אידי דתנא שאר פסולין תנא נמי טמא במוקדשים ואב"א התם עיקר דבקדשים קאי הכא אידי דתנא טמא בחולין תני נמי טמא במוקדשים האי טמא דאיטמא במאי אילימא דאיטמי במת °בחלל חרב אמר רחמנא [במדבר יט]

חרב

אבל אמר הרי עלי לא · דלמא פשע ולא מקיים והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק (דף י') לר' יהודה תני טוב ומשלם אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי הוא דליכא למימר בהו הרי זו עד דאמר בריש ערכי עלי והדר יסב כפי הקצוב בפרשה ודמי עלי נמי דבפי למשיימיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים אם לא נדר תחלה בערך : וכל הכל לאו לכתחלה הוא · וכי אין לך הכל שהוא לכתחלה : הכל חייבים בסוכה · לאתויי קטן שאינו צריך לאמו : הכל חייבים בציצית · לאתויי קטן היודע להתעטף : חייבין לא קאמינא · הכא דתני חייבין מוכח ודאי דלכתחלה קאמר : הכל סומכין · לאתויי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר דמצוה רמיא עליה על כרחיה : תרתי דיעבד למה לי · הכי איבעי ליה למיתני שחיטת הכל כשרה חוץ מחש"ו דמשמע שפיר דהנך דמרבינן מהכל דיעבד קמרבינן אבל לא לכתחלה א"נ ליתני הכל שוחטין לחודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למיתני הכל שוחטין ואצטריך לפרושי ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא *ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא קתני כה"ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי ואי משום לא שחדש רישא משום דבעי לאסוקי וסופא את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה : הכי קתני · לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין לכתחלה לאתויי טמא בחולין : פשיטא · דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן : שנעשו על טהרת קודש · דקבל עליה לאכול בטהרת קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן : כקדש דמו · וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן ואפילו הכי *(שוחט טמא) לכתחלה ובסכין ארוכה כדמפרש : ובמוקדשין · לכתחלה לא ישחוט ואפילו בסכין ארוכה ז] כיון דמוזהר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי אלמא בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום *לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב : שחיטתן כשרה · והיינו דיעבד דמתניתין ולקמן מפרש אמאי לא מטמא ס] גברא לסכין והדר מטמייה לבשר : גרידי · שלא קבל עליו ו] טהרת כהן : שמא ישהו · והוי נבלה כדתנן לכולהו בפ"ב : דיעבד נמי לא שמא ישהו · כלומר שמא שהו ולקמן (דף יב:) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו במתניתין לשון עתיד לאשמועינן שאין מוסרין להן חולין לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד : דעלה קאי · מיניה קא סליק מאי וכו' דמשמע דקאי נמי אאחריני ואם שחטו מבעי ליה : ואלא אטמא במוקדשין · דאמרת דאיירי בה מתניתין ואמר לא ישחוט מאי איריא אחרים רואין אותן הא אמרת איהו מהימן אי אמר ברי לי : מהכא נפקא · כלומר הכא סתמא רבי במתניתין לא בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר: כל הפסולין ח] · כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן : ששחטו · קרבן: בזרים דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שחיטה קדשים שכשרה בזרים וה"ה לשאר פסולין: הכא עיקר· דכולה פרקין בתורת שחיטה איירי :

תרב

אבל אמר הרי עלי לא · הך סוגיא כלישנא בתרא דפ"ק דנדרים (דף י') דקאמר דפליגי בנודב אבל לישנא קמא *דקאמר דפליגי בנודר אבל בנודב מודה רבי מאיר ול"ש כיון דקרא בנודר כתיב מנא ליה לרבי מאיר דאין נודב טוב *מנודר ומשלם ולרבי יהודה נמי אמאי אם אמר הרי עלי לא הא כל היכא דכתיב נדר הוי נדר דוקא ונדבה הוי נדבה דוקא כדמוכח בריש מנחות (דף ב') ובזבחים (דף ב') גבי כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה דפריך האי נדבה נדר הוא וי"ל דהתם פריך משום דשני קרא בדבוריה וי"ל דקסבר כיון דחזינן קרא דאקלס בנודר ה"ה בנודב דהא איכא למיחש לתקלה דאפי' מביאה לעזרה ומקדישה יכול להשהות ולמשול בה ולבא לידי תקלה בכמה ענינים דכ"ע לא בקיאי כהלל דמשולם לא מעל אדם בעולתו (פסחים דף סו:) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר דנודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא וללישנא קמא דנדרים מפרשינן לקרא הא אם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם וא"ת לרבי מאיר דאין טוב שיהא נודב ומשלם כל עיקר אפילו מביא כבשתו לעזרה להאי לישנא בתרא ח] דנדרים היאך אכלו ישראל שלמים במדבר וי"ל כיון שנאסרו בענין אחר בבשר ט] הוו כאילו צוה להם המקום לאכול על ידי שלמים וא"ת והא כתיב (בראשית כח) וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב) את אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לאמר לדורות י] *שיהו נודרים בעת צרה :

אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי · משמע שרב אשי הקשה זאת קושיא ואע"פ שהיא סוגיית הגמרא ומכאן ראיה שרב אשי סידר הגמרא אע"ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הוקשה כבר :

טמא בחולין מאי למימרא · ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י *היינו דוקא בפירות דאיכא בהו תרומה אבל בבשר לא ואפילו יהא אסור לטמאות גופו א] כאוכלין טמאין א] כדדרשינן *) והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו :

ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר · אע"ג ג] דאמרינן לקמן (דף קכט:) יא] דמפרכסת הרי היא כחיה תיפוק שמא יגע אחר פירכוס א"נ דוקא לענין העמדה והערכה הויא כחיה אבל לענין טומאה כיון ששחט שנים או רוב שנים מקבלת טומאה דהשתא אוכל כדאמר בהעור והרוטב (לקמן שם) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות* :

שמא יגע בבשר · אע"ג דדם קדשים אינו מכשיר חיבת הקדש מכשרת או שהעבירם בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדקאמר בפ"ק דפסחים (דף כ') וא"ת ואמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דלמא אתי לימשך בפנים דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר (יומא דף ל·) הנכנס למקדש טעון טבילה ואסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי וי"ל דבטהור איכא למגזר טפי דילמא אתי לאמשוכי אבל טמא מוכר וזהיר ומידכר אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי הקשה רבינו אפריים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דכלים (מ"ח) החיל מקודש מהר הבית שאין טמא מת ועובדי כוכבים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה א) ואיך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך וי"ל דלמאי דפירש"ת בעלמא דלא גזור היכא דנכנס בפנים ניחא וכן לפירוש ר"י דפירש דלא התירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה וליתא אבל בשאר מקומות יכול ליכנס עד סמוך למתנה שכינה ממש אתי נמי שפיר ואין כאן מקומו ב) וי"מ דהכא מיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך :

שמא ישהו · והגרמה ועיקור לא חיישינן דמינכר ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מינכר :

אילימא אחש"ו עלה קאי · פירוש עלה לחודה קאי אבל הא פשיטא דעלייהו נמי קאי דדייקינן עלה לקמן (דף יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה:

דליתיה קמן דנשייליה · ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט:) והיה לנו לנהוג כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"ר משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי איירי בבמה אתי שפיר :

כגון

א) [מדות פ"ב מ"ה] ב) ועיין תוספות זבחים לב: ד"ה והטמאים]

ו א מיי' פ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א :

נ"ל מנודר ומשלם

[תוספת בכל המקומות ולא מצינו כן בשום מקום בש"ס ואדרבה מיסכה מצינו ואפילו לרבי יוסי ורבי שמעון אינו אלא רשות וצ"ע]

[חגיגה יט· פס סא:]

[לא דוקא דהא עזרה רשות הרבים היא ומפיק קמור תוס' מס כב ד"ה ואם לא אפשר כו' ועיין תוס' דסכה ד"ה דליתיה קמן סי' ובצ"ק אלא בקידוש דפריסה [illegible]]

[עי' פסחים לג. ופ"ש בנה"ז סי' ובכתבי' ובו סי' שם ועי' תוס' לקמן לג: ד"ס והשלישי ותוספות כריתות יב: ד"ס ספק]

*) [לא ידעתי מקומו ועי' ברכות נג: יומא לט: השבועות יח: ודפוק וספקוק למילתא אסמכתא בעלמא]

[עי' תוס' לקמן ל' ד"ס וספק]

שיטה מקובצת

א] אבל אמר הרי עלי · נ"ב עי' תוס' מנחות (דף פא ע"א) : ב] אלא הכל סומכין ח"נ ולאו : ג] טמא בחולין · נ"ב עי' תוס' כריתות דף יג ע"א : ד] ואפי' בסכין ארוכה דכיון דמוזהר מן התורה לשמור שלא יטמא כדכתיב ואני : ס] אמאי לא מיטמא סכין מגברא : ו] שלא קבל עליו טהרת כהן : ז] כל הפסולין לעבודה כגון זר : ח] להאי לישנא בתרא כראמרי' בנדרים תאוה : ט] בענין אחר בבשר תאוה הוי כאילו : י] שיהיו נודרים בעת צרה · אבל אמר הרי עלי לא פי' בקונטרס וערך. לא מתוקם אלא בהרי עלי וקשה דאשכחנא לה כגון דאמר הריני בערכין מעשת שלמעי ע"ס שלא אתחייב בנזירותא א"נ כגון שחמעשת כבר בזה וגבור מקודם ודו ליכא תקלה ונודרין ונודרין בנדבה. והני נודב א"נ בעת צרה [illegible]

[ערכין ג:]

[סוכה כח. מנחות מג:]

[מנחות צ: ע"ש ערכין ג' ע"ש]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' שיהיו נודרים בעת צרה · עיין תשובת מהר"ם אלשיך סימן שם נוסף :

עיין מהרש"א ומהר"ם

הגהות מהר"י לנרא

א] תד"ה טמא בחולין כדדרשינן והתקדשתם וכו' · נ"ב כדדרשינן במגלה דף [illegible] בילקוט פ' כי תשא סוף רמז שפ"ו : ב] ד"ה ובמוקדשין וכו' דאמרינן לקמן דף ל' ע"א כצ"ל :

זבחים לב.

[נ"ל שוחט טמא]

[פסחים יט.]

רבינו גרשום

ממאי · דלכתחלה הוא תיקשי לך א] דיעבד כדאקשינן ברישא : וקסבר חולין שנעשו שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי ב) למימר אע"פ שחט בענין זה דבעינן למימר כיצד הוא עושה : שמא ישהו כלומר שמא ישהו כשיעור שהיית דקה לדקה ובהמה לבהמה : שמא ידרוס · לא יעשה הולכה והבאה כדין שוחטת ושמא יחלידו הסכין בין סימן לסימן ויהיו הסימנים מכוסין למעלה. ולמה לא תנן שמא יגרימו ושמא יעקרו בדין הוא דליתני הנמי לא תני יש מהם דצריך לעמוד עליהם שיתנאי [יתנה] ואיזו הן זו שהייה ודריסה והלדה שאי אפשר להבחין [אחר כך] אי שהה אי דרס והחליד או לא אבל הגרמה ועיקור אפילו לאחר ששחט אפשר לראות אם הגרים או עיקר או לאו : אלא עד כמת ואם שחטו מבעי ליה למיתנא :

לתני ולאו עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה כלומר כיון דסליק מחרש שוטה וקטן אם שחטו מבעי ליה למיתנא :

ומ"ש רש"י אבל לענין זמן מת"כ וכו' עד דהא מיום השני היו מונין איכא למידק דהא אמר התם פ"ק דביצה משחרב בית המקדש התקין ריב"ז שיהו מקבלין עדות החדש כל היום וקאמר נמי מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קודש וכירש"י ודאי מונין למועדים מן הראשון אפילו באו עדים לאחר מנחה אלא מלעשות י"ט שני לא נעקרה תקנה הראשונה תתקיימה ואם כן לפי זה למה יאמרו זמן בשני אי אמנהגא דב"ד סמכינן שהרי מונין מן הראשון והוא עיקר ר"ה ואין שם ספק כדפי' רש"י גופיה וצריך לומר דלפירש"י דהתם קשה דתוכ"ל לתלמודא הך מילתא דמי לא מודה ריב"ז כו' דילמא כיון שהתקין שיהו מקבלין כל היום א"כ י"ט שני לגמרי הוא קודש והרחוקים שעושים ב' ימים מספק היו עושין וב' קדושות הם והתוס' הקשו כן ופירשו לדעת רש"י דהכי קאמר מי לא מודה ריב"ז כו' כגון קודם חורבן דהוי קדושה אחת ואם כן גם לאחר החורבן נמי כשהיו עושין ב' ימים כמו קודם החורבן הם קדושה אחת ע"כ ועל פי זה הם גם דברי רש"י שכתב מת"כ שאם תאמר דכיון דהתקין שיהו מקבלין כל היום אם כן שני לגמרי הוא קדש והרחוקים שעושין ב' ימים מספק הוא וב' קדושות וכמו שהקשו התוס' א"כ שפיר יש לומר זמן בשני ואם נאמר דאמנהגא דב"ד סמכינן והם היו נוהגין קודם חורבן לעשות ב' ימים קודם תחלת התקנה שלא יהיו מקבלין עדות החדש אלא עד המנחה ואז הוה יום שני עיקר ומשם מונין המועדות א"כ גם לאחר החורבן נמי הוה כמו קודם חורבן כמו שפי' התו' לדעת רש"י צריך לומר בו זמן והו"ק כנ"ל וכיוצא מצאתי בספר השב"ן שוב מצאתי להריב"ש ז"ל בתשובה שלו סימן תק"ה האריך ע"ז ע"ש:

תרא בשני מתפללין ותוקעין כמו בראשון כו' זה פשוט וכבר נתבאר דאם חל ר"ה בשבת דאומרין זכרון תרועה והגהות מנהגים כתוב עד מצאתי בספר ישן בשבת אומר בפסוקי מוסף במקום ובחדש השביעי פסוק אחר האמור בפרשת אמור דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש וגו' עד אשה לה' ואומר ונאמר ועשיתם עולה לריח ניחוח כו' עד תמימים כמ"ש בפ' פנחס ומסתברא כך לפי שיש בפסוק שבאמור זכרון תרוע' ולא יום תרוע' עכ"ל וכמדומה שלא נהגו כן וכן נראה עיקר שהרי ד"ת יום הרוע' הוא אף בשבת:

תר למהרתו כו' פשיטא שיאכל בטהרה שחייב אדם לטהר עצמו ברגל כו' אף ע"ג דלקמן בסוף סי' תר"ו כתב בשם הרא"ש דסבירא דר' יצחק היינו לטהר עצמו מכל טומאות ואף מטומאת מת להיות עליו ג' וז' והאידנא אין לנו טהרה כו' אין זה דהייה אלא כדי שלא לברך על הטבילה אבל מ"מ למדנו מדברי יצחק דכיון שחייב אדם לטהר עצמו ברגל אם כן מאי דאפשר לו לטהר צריך הוא לעשות ואף על גב דלא אכשר ליה לטהר עצמו בכל דבר לא משום זה נפטר במאי דאכשר וק"ל ומשום הכי נראה דאף בערב ר"ה בשנה יש לטבול משום קרי כדי לטהר עצמו במאי דאפשר:

תני

בתשובה רבותי אומרין שא"א זמן אלא בראשון דקדושה אחת הן וכחד יומא אריכא דמי אבל אני אומר שצ"ל זמן וכן נוהגין במקומינו ובכל המקומות שעברתי ואין חילוק בין י"ט של ר"ה לשאר י"ט של גליות א"א לענין ביצה ומחובר לאסור של זה בזה וטעמא משום דאף בזמן ב"ד פעמים היו עושין ב' ימים אע"פ שלא היה שם ספק שיום ב' הוה עיקר י"ט והיו נוהגין יום א' בקדושה שלא יזלזלו בו לשנה הבאה אבל לענין זמן סמ"נ אי ספק הוא אומר זמן ואי אמנהגא דב"ד סמכינן שהיו נוהגין היום קודש ולמחר קודש אומרים זמן דהא מיום ב' היו מונין תיקון המועדות והוא עיקר ר"ה וצ"ל בו זמן וכן הלכה וכ"כ רשב"ם בשם זקינו רש"י וכתב דמסתבר טעמיה וכן דעת בעל העיטור והגאונים כתבו שאין לומר זמן בב' לא בקידוש ולא בשופר וכתב א"א ז"ל וטוב שיקח אדם פרי חדש ויניחנה לפניו ויברך שהחיינו ויהא דעתו גם על הפרי ויצא ידי ספק וכן היה נוהג הר"ם מרוטנבורק ע"כ. ונ"ל שאם חל יום ראשון בשבת דלכ"ע י"ל זמן בשופר ביום שני כיון שלא תקעו בראשון:

תרא בשני מתפללין ותוקעין כמו בראשון וקורין בפרשת וירא אליו מן והאלהים נסה את אברהם עד סוף סדרא ומפטיר קורא בכה' אתמול ומפטיר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים ובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במ"ש אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש:

תרב למחרתו מתענין ומתפללין תפלת תענית והוא צום השביעי האמור בפסוק ובהל' תענית פירשתיו ובכל הימים שבין ר"ה ליוה"כ מרבין בתפלות ובתחנונים כמ"ש למעלה ומוסיפין באבות זכרנו ובגבורות מי כמוך ובהודאה וכתוב לחיים ובשים שלום בספר חיים ובאשכנז נוהגין לומר בוקר וערב אחר סיום שמ"ע א"מ על אלפא ביתא וכ"כ ר"ע והיחידים מתענין בהן חוץ מבשבת שאין להתענות בו כלל ונוהגין בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים ואני תמיה על מנהגם שהרי אין מריעין בשבת ואיכא מ"ד הרעה בפה פי' לומר העניות והם אומרים עניות והתחנונים ובאשכנז אין נוהגין כן:

תרג ירושלמי ר"ח מפקיד לרב אי את יכול למיכל כולי שתא בטהרה אכול ואי לא אכול שבעה יומים בשתא וכתב אבי"ה קבלתי אלו הם שבעה ימים שבין ר"ה ליוה"כ ע"כ וקורא אני ד' ימים לפי שבר"ה לא היה צריך להזהר לאכול בטהרה

או יין חדש שיקדש עליו כדי שיאמר זמן בלא"ה וגם המרדכי כתב שם שהר"מ היה רגיל שלא לפתוח יין חדש עד ליל שני של ר"ה ולומר זמן ודין ברכת שהחיינו על יין חדש נתבאר בסימן רכ"ה וכתב הגהמ"י בשם רבינו שמחה דאפי' החולקים על רש"י ה"מ בקידוש אבל בתקיעה מודו וכן הנהיג הר"ם ע"כ (א) והעולם נוהגין לחזור אחר פרי חדש כדי לברך עליו זמן בקידוש אבל בשופר אין מברכין זמן כלל בשני אא"כ חל י"ט א' בשבת כדלקמן בסמוך: **וכתב** האגור מנהג בעלי נפש מאשכנז אם אין מצוי פרי חדש אעפ"כ מברך זמן ע"כ וז"ל הרשב"א בתשובה בר"ה נמי אומר זמן אע"ג דקדושה אחת הם וכיומא אריכתא דמו מכל מקום אף הוא מן הדין אין עושין ומספיקא דשמא יבואו מן המנחה ולמעלה עושין שני ימים וכן נהגו במקומותינו אבותינו ורבותינו עכ"ל: **ונ"ל** שאם חל יום א' בשבת דלכ"ע י"ל זמן בשופר ביום שני וכו' פשוט הוא וכן כתב הגהמ"י והאגור כתב שמנהג בעלי נפש מאשכנז כשחל י"ט ראשון בשבת מברכין בשופר בי"ט ב' זמן בלחש ע"כ ונראה שטעמם כדי שלא יתחלף להם בחל לעשות יום א' כחול והעולם אין חוששין לכך אלא כשחל יום א' בשבת מברכין זמן בב' בשופר בקול רם והכי עדיף טפי כדי שילמדו כל הקהל דר"ה ברכת זמן ולאפלוגי לא חיישי': **שיורי** פתילה בשמן ולפידים שכבו בי"ט א' של ר"ה אם מותר להדליקם בשני נתבאר בסי' תק"ח ותקי"ד:

תרא בשני מתפללין ותוקעין כמו בראשון רבינו סתם דבריו כאן וסמך על מ"ש בסימן שקודם זה בברכת זמן בשופר ביום שני וכבר כתבתי שם שמנהג העולם שלא לברך זמן בשופר ביום שני כלל אא"כ חל יום ראשון להיות בשבת: **ומ"ש** וקורין בפ' וירא מן והאלהים נסה וכו' ומפטיר מצא חן עד הבן יקיר לי אפרים בפ' בני העיר (לא:) ופירש הר"ן שקורין בעקדה יצחק כדי להזכיר ענין עקידת יצחק ואילו שבשביל כן תוקעין בשופר של איל ומפטירין הבן יקיר מפני שתוכחת היום להזכיר זכרונות וכתיב בהאי קרא זכור אזכרנו: **גרסינן** בפ"ק דביצה (ה:) אמר רבה מתקנת רבי יוחנן בן זכאי ואילך ביצה מותרת בי"ט שני של ר"ה דתקן משחרב בה"מ התקין ריב"ז שיהו מקבלין עדות החדש כל היום א"ל אביי והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ביצה אסורה ופריך ל"ק הא לן והא להו ואסיקנא רבא אמר אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה מי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש אלמא קדושה אחת היא וביצה אסורה כתרוייהו וכתב הרי"ף ושמעינן מינה דבני א"י צריכים למעבד בני י"ט של ר"ה וכתב הרא"ש שרבינו אפרים תלמידו נחלק עליו וכו' דה"מ בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה אבל עכשיו שאנו סומכים על סוד העיבור חזר כל א"י להיות כיה מועד שאין להם ספק בקדושת היום ואין להם לשמור אלא יום ראשון וכתב בעל המאור כדברי רבינו אפרי' ועוד כתב שכן נהגו בא"י כל הדורות שהיו לפנינו עד עתה חדשים מקרוב באו לשם מחכמי פרובינצא והשיאום לעשות שני י"ט בר"ה ע"פ הלכות הרי"ף והביא ראיה שלא היו עושים מתחלה אלא יום אחד משאלה ששאל רבינו נסים גאון את רב האי גאון ז"ל וא"ל כדברי הרי"ף דמדינה אסורה צריכים אנו לעשות ב' ימים דר"ה דהד טעמא לתרוייהו דכלום אמר רבא ביצה אלא משום דאם באו עדים מן המנחה ולמעלה סמוך לחשיכה שלא היה שהות ביום לקבל עדותן משליחין אותו היום קדש ולאחר מקבלין עדותן ועושין אותו היום קודש והוי קדושה אריכתא ומטעם זה אנו צריכין לעשות שני ימים וא"ת כיון דבקיאינן בסוד העיבור לעולם לא יארע לנו דבר זה שנצטרך לעשות שני י"ט ר"ה כי אנו בקיאים בסוד העיבור וקובעים ר"ה ע"פ החשבון ביום שהעדים ראויים לבא א"כ מהאי טעמא תהא ביצה מותרת אלא ודאי מדאסר רבא ביצה לבני דורו שהיו בקיאים בסוד העיבור אלמא טעמא דידיה מדביצה אסורה בזמן שמקדשין ע"פ הראיה מטעמא דקאמר גם בזמן שאין מקדשין נמי אסורה כדאמרי' בבני י"ט של גליות הזהרו במנהג אבותיכם דלמא גזרו עו"ג שמדא ואתי לקלקולי וזה הטעם עצמו שייך לאמר בשני י"ט של ר"ה בא"י עכ"ל והרמב"ם בפ"ה מהל' קידוש החדש ובפ"א מהל' י"ט כתב כדברי הרי"ף וכתב ה"ה יש חולקין ודברי ההלכות ורבי' עיקר וכן נוהגין היום אף בא"י לעשות ב' ימים ר"ה עכ"ל: **ובמוצאי** ראש השנה מבדילין כמו במוצ"ש פירוש מבדילין בין בתפלה בין על הכוס אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש וכבר נתבאר זה בסי' תצ"א:

תרב למחרתו מתענין ומתפללין תפלת תענית וכו': **ובבל** הימים שבין ר"ה ליוה"כ מרבין בתפלות ובתחנונים כמ"ש למעלה בסי' תקפ"א: **כתב** הרוקח מתענין לבד מעי"ה ונופלים על פניהם לתחנה לבד מעי"ה ואומר כ"פ ודוי כשאר לבד מעיו"ה שאומר בבשכמה פ"א (א) וכתב עוד בסימן רי"ג נופלין ע"פ בתחנה לבד מעי"כ בבשכמה: **ונוהגים** בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים ואני תמיה על מנהגם שהרי אין מריעין בשבת נראה ליתן טעם למנהגם שהם סוברים דהלכה כת"ד מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה אויבים או שטפה נהר לפי שהוא דבר נחוץ וכמו שפסק הרמב"ם וכתבו רבינו בסי' תקע"ו וכיון דבעשרת ימי תשובה התפלה כמעט יותר מבימים אחרים וגם באותן הימים האדם מוכן להיות נגמר דינו בי"ה אין לך דבר נחוץ יותר מזה ומ"מ עכשיו אין העולם נהוג לומר סליחות ותחנונים בשבת זה כלל:

תרג ירושלמי ר' חייא מפקיד לרב וכו' בפ"ק דשבת גתרא לא יאכל זב עם זבה: **ומ"ש** בשם אבי"ה עד סוף הסימן הם דברי הרא"ש בסוף מסכת ר"ה ודברי המרדכי בתחלתה ובתשב"ץ סי' ק"פ: וכתב בתשב"ץ על דברי אבי"ה וה"ר שמואל מבנבורק אומר דלא דק דדוקא חולין בטהרה דלית ביה איסור טוב הוא לטהר עצמו אבל פת של עו"ג דמשום איסורא הוא אי נהוג בהני י' יומין בכולה שתא נמי לא מצי אכיל ע"כ. ואין זו טענה דכיון דאין איסורו ברור אלא תלוי במנהג תמחור שבשעה שהוא זוכר מלאכלו אין בדעתו לחזור כ"א באותן הימים בלבד פשיטא שלא נאסר באחר ימות השנה:

תני

דרכי משה

תר (א) וכן אנו נוהגין לברך זמן על השופר ב' ימים ועל הקידוש מחזירין אחר פרי חדש מיהו גם אין להם פרי חדש מברכין זמן בלא"ה וכ"כ האגור דכן נוהגין בעלי נפש שבאשכנז וב"י כתב מנהג אחר שאנו נוהגים כתבתי וכ"כ הרשב"א בתשובה לומר זמן וכ"כ במנהגים שלנו וכתבו ואם יש לו תירוש חדש יקדש על היין ישן ובשהחיינו יטול כוס של תירוש בידו:

תרב (א) כ' במנהגים אם חל מילה בין ר"ה ליו"כ א"א תחנון אבל אומרים אא"א ולמנצח מצאתי במנהגים ישנים ואומר א"מ וכתב מהרי"ל ומי שנתחייב שבועה בימים נוראים אין משביעין אותו עד לאחר יו"כ ואין נותנין שבועה בבה"כ אחר שום דבר עד לאחר יו"כ וע"ל סי' תכ"ו דאין מקדשין הלבנה עד אחר יו"כ כתב מהרי"ל א"א א"מ בסעודת של ע"ש שובה וא"א צו"צ בשבת זו משום דכתיב משפטיך תהום רבה ואנו מבקשים שאל יבא במשפט עמנו והמנהג שאומרים אותו וצריך כל אדם לחפש בדרכיו אולי עבר עבירה ובעבירה החמורה יותר כפרה מודאי עבירה כמ"ש תה"ד יונת ריש ברכות וכ"כ (ו) כלבו והטעם שעל עבירה וודאית מתחרט עליה ועושה תשובה אבל על ספק עושה סברות של היתר ואינו מתחרט ע"כ הספק חמור לכן היו מביאים חטאת ברעה ואשם שבא על הספק בב' כספים ולכן צריך כל אדם להתחלק מן הספק:

המרדכי

בטהרה שפשיטא שיאכל בטהרה שחייב אדם לטהר עצמו ברגל ולא נשאר עדיין אלא ז׳ ימי חול (א) שתצטרך להזהירו עליהן וע״כ נוהגין באשכנז שאף מי שאינו נזהר מפת של עו״ג בעשי״ת הוא נזהר :

הלכות יום הכפורים

תרד **תני** רב חייא בר רב מדיפתי ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בתשעה מתענין והלא בי׳ מתענין ללמדך שכל האוכל ושותה בט׳ מעלה עליו הכתוב כאילו התענה ט׳ וי׳ והק׳ קרא הכינו עצמכם בתשיעי לעינוי של מחר ומדאפקיה רחמנא לאכילה בלשון עינוי א״כ חשוב כמו עינוי (א) [א] כאילו התענה ט׳ וי׳ פירוש כאילו נצטוה להתענות בשניהם והוא מאהבת הקב״ה את ישראל שלא צוה להתענות אלא יום אחד בשנה [ב] ולטובתם לכפר עונותיהם (ב) וציום שיאכלו וישתו תחלה כדי שיוכלו להתענות ושלא להזיק להם העינוי משל למלך שהיה לו בן יחיד וגזר עליו להתענות יום אחד וצוה להאכילו ולהשקותו קודם כדי שיוכל לסבול וכן נוהגין להרבות בו בסעודה ומביא במדרש מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב והיה שם יהודי חייט והוסיף עליו עד שהעלוהו לחמשה ונשאר לחייט בא העבד אל אדוניו וספר לו כל המאורע שלח השוטר אחר החייט ואמר לו מה מלאכתך אמר לו חייט אמר לו ולמה קנית (ג) דג שוה זהוב בה׳ זהובים ולא עוד אלא

תרד תני רב חייא בר רב מדיפתי ועניתם את נפשותיכם בט׳ לחדש וכו׳ בתשעה מתענין וכו׳ בפ״ק דברכות (ח:) ובפ״ב דיומא (פא:) ובפ״ק דר״ה (ט.) ובפסחים פ׳ אלו דברים (סח:) וא״ת קרא קאמר דיתענה בט׳ לחדש והכי יליף מיניה איהו דיאכלו טוב ועוד לכשת״ל דמותר לאכול בו מנ״ל מקבל שכר כאילו התענה וי״ל דמדכתיב בערב ע״כ לא מקפיד אעינוי דט׳ והכי משמע קרא כלומ׳ התקן עצמך בט׳ שתוכל להתענות בעשירי ומדאפקיה קרא בלשון עינוי ילפי׳ דהיינו לומר לך דהרי הוא כאילו מתענה בט׳ :

ואי״ת מאי קשיא ליה וכי בט׳ מתענין והא כתיב בראשון בי״ד יום לחדש בערב תאכלו מצות ואותו ערב ר״ל ערב של ט״ו וה״נ טעמא מאי ערב ערב של עשירי כבר תירצו התוס׳ בפ״ק דברכות דשאני התם דכתיב תאכלו לבסוף דמשמע הכי בראשון בי״ד בלילה תאכלו מצות אבל הכא כתיב ועניתם קודם בערב דמשמע ועניתם מיד ביום התשיעי ואיכא למידק מדקאמר מעלה עליו כאילו התענה ט׳ וי״ד משמע שבהתענה בט׳ ה״ז מצוה והיכי קאמר שהאוכל הוא מצוה וי״ל דה״ק כל המרבה באכילה ושתייה בתשיעי מעלה עליו כאילו התענה וכו׳ להכי דתנן כמו שפירש״י בפ״ק דר״ה דה״ק קרא ועניתם בט׳ אכילת ט׳ אני קורא עינוי וכיון דאכילתו עינוי חשיבא כל דמפיש באכילה ושתייה טפי עדיף ומכח איכא למידק דמשמע דהתענה בט׳ שפיר דמי ועדיף מאי שאוכל ואינו מרבה באכילה ושתייה אלא דהיכא דמרבה באכילה ושתייה חשיב כאילו התענה והא אמרי׳ בפסחים פרק אלו דברים דמר בריה דרבינא כוליה שתא יתיב בתעניתא טלי עצרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי ומפרש דטעמא דמעלי יומא דכפורי משום דתני חייא בר רב מדיפתי ועניתם את נפשותיכם וכו׳ משמע דטפי עדיף לאכול ולשתות מלהתענות דאי מתענה עדיף למה לא היה מתענה כמו שהיה מתענה בכל השנה כולה וי״ל דכיון דמרבה באכילה ביום זה מקבל שכר כאילו התענה היה מרבה באכילה והיה מקבל שכר כאילו ציער עצמו בתענית והא דמצוה להרבות במאכל ובמשתה ביום זה היינו כדי להראות שמחה שמקבל עליו י״כ והוא שמח לקראתו על שניתן כפרה לישראל וכיון שי״כ עצמו א״א לכבדו במאכל ומשתה כדרך שמכבדין שאר י״ט צריך לכבדו ביום שלפניו ומ״מ אם מתענה ע״ד שהוא מורה כי נפל עליו פחד י״כ שהוא יום דין והוא חרד מפחד ה׳ ומהדר גאונו. ועוד י״ל דאין להתענות כלל בתשיעי וה״כ בהגה״מ ע״כ אסור להתענות בו (א) ומצוה להרבות בסעודה והא דאמרי׳ מעלה עליו כאילו התענה ט׳ וי׳ ה״ק מעלה עליו כאילו נצטוה להתענות ט׳ וי׳ והתענה בשניהם אבל השתא דלא נצטווה להתענות מצוה לאכול ולשתות בו וכ״כ התוס׳ בפ״ק דברכות וכך הם דברי רבינו :

ומ״ש חשיב כמו עינוי כאילו התענה תשיעי ועשירי ונצטווה להתענות בשניהם ל״ק חשיב כמו עינוי כאילו נצטוה על עינוי ט׳ וי׳ וכך הוא לשון הרא״ש :

ואי״ת הא האי קרא דועניתם מצטריך ללמד דמוסיפין מחול על הקודש כדדריש ליה בפ״ב דיומא (פא) ובפ״ק דר״ה וי״ל דרבינו סובר דתוספת חול על הקודש לא הוי דאורייתא ומש״ה מייתר ליה קרא לחייא בר רב מדיפתי כתב בסי׳ פר״א דמקרא נפקא לן דצריך להוסיף מחול על הקודש וי״ל שרבינו סובר כר״ע דנפקא ליה שמוסיפין מחול על הקודש מקרא דבחריש ובקציר תשבות כדאיתא בפ״ק דר״ה : **והטעם** שנתן רבינו שמצוה לאכול בתשיעי שהוא מאהבת הקב״ה את ישראל וכו׳ משל למלך שהיה לו בן יחיד וכו׳ כ״כ הרא״ש במסכת יומא וכתב רבינו יונה מצוה מקיימת בתלמוד שהיה מנהג להרבות בסעודה בעי״כ : **ומביא** במדרש מעשה בשוטר העיר שאמר לעבדו קנה לי דגים וכו׳ א״ל מה מלאכתך וכו׳ וא״ת מה לו ולמלאכתו ועוד למה היה קובל עליו שקנאו בה׳ זהובים והלא אדם רשאי ליזוק בנכסיו ולאת תאוה כדבר שאינו שוה אלא א׳ ועוד שהוא קובל עליו למה לקחו מיד עבדו שהיה הולך לקנותו

תרד תני רב חייא בר רב מדיפתי ועניתם וכו׳ פירש״י בפ״ק דר״ה ה״ק קרא ועניתם בתשעה אכילת ט׳ אני קורא עינוי וכיון דאכילתו עינוי חשיבא כל דמפיש באכילה ושתייה טפי עדיף דהא מדקאמר בערב על כרחך לא מקפיד אעינוי דט׳ וכי קרא עינוי בט׳ אכילה ושתייה דידה קרוי עינוי והתוספות הסכימו לפירושו ולכך כתבו בפ״ק דברכות דעיקר הדרש הוא מדכתיב ועניתם קודם בערב דמשמע ועניתם מיד ביום התשיעי וזה הפך מ״ש בערב דמשמע ולא בתשיעי אלא ע״כ אכילה ושתייה קרוי עינוי ומה שדקדק רש״י וכתב כל דמפיש כו׳ כוונתו ליישב הלשון שאמר כל האוכל ושותה דמשמע בין רב ובין מעט ומ״ל הא דילמא לא התיר הכתוב אלא אכילה ושתייה מועטת דדמי קצת לעינוי ועל כן פי׳ דכיון דהאכילה נעשה חשיבא עינוי א״כ מחילא כל דמפיש באכילה ובשתייה טפי עדיף ולכך קאמר כל האוכל וכו׳ :

ומ״ש רבינו והק׳ קרא וכו׳ עד סוף הסימן הם דברי הרא״ש בסוף פ׳ יוה״כ גם רש״י לשם פי׳ כן וז״ל התקן עצמך בט׳ וכו׳ וטוותם ליישב לשון עינוי האמור על האכילה והוא הפך העינוי ולכך פירשו דה״ק ועניתם בתשעה לחדש כלומר הכינו עצמכם לעינוי בט׳ לחדש ומפני שקשה למה לא כתב בפירוש שיאכלו על כן אמר דכוונת התורה להורות שהרי הוא כאילו התענה בט׳ וי׳ ומפני שעדיין קשה דכיון שזה חשוב כמו זה א״כ למה הזהירה התורה שיאכלו ולא יתענו על כן קאמר פי׳ כאילו נצטווה להתענות בשניהם אבל עכשיו שלא נצטוו להתענות אסור להתענות גם ה׳ המגיד כתב בלשון זה כאילו נצטוו וכו׳ וכ״כ התו׳ בפרק קמא דברכות ובפ״ק דר״ה וכמ״ש מתוך הפסחים פרק אלו דברים מר בריה דרבינא כולי שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי אלמא דהאכילה היא עיקר ועי״ש ולפי שעדיין קשה מה צורך ללמדנו באכילת ע״כ שהיא מצוה גדולה כאילו נצטוה להתענות כו׳ יותר מאכילת שאר שבתות וי״ט שהיא ג״כ מצוה על כן קאמר והוא מאהבת הקב״ה כלומר שכוונה בזה להראות חיבתו של מקום לישראל כי״כ שגזר עליהם במצוה שיאכלו כדי שלא יזיק להם התענית ולכך למדנו בו שהאוכל כאילו נצטוה להתענות דמעשה תלוי בכל אחד יהיה זריז לאכול הרבה כיון שהאכילה נעשה חשיב׳ כעינוי ומקבל עליה שכר כאילו נצטוה להתענות בעי״כ :

ומ״ש וכן נוהגין להרבות בו בסעודה כו׳ כוונתו לאשמועינן דלא תימא דהכא דר׳ חייא איתא אלא לר״ע אבל ר׳ ישמעאל לית ליה האי סברא וכמבואר בפ״ק דר״ה וא״כ נימא דהלכתא כר״י על כן אמר וכן נוהגין כו׳ דהכא דרב חייא מדפתי הלכתא היא : **ומ״ש** כאילו התענה ט׳ ועשירי ולא אמר כאילו התענה בט׳ טעמו משום דהוה משמע כאילו נצטוה להתענות בתשיעי ולא נצטוו בעשירי וא״כ קשה מה לי בט׳ ומה לי בי׳ כיון סוף נצטוה להתענות בעשירי מה מעלה יש באכילת תשיעי על כן אמר כאילו נצטוו להתענות בשניהם ואיכא למידק דמע״כ דרבינו פוסק כר׳ חייא מדפתי דועני׳ לכל האוכל כו׳ אתי ולא קי״ל כדתניא דועניתם לתוספין מחול על הקודש אתי כר׳ ישמעאל אלא כר״ע דנפקא ליה שמוסיפין מקרא דבחריש ובקציר תשבות דכתיב בשביעית ה״נ משמע דר״ע יליף כולם משביעית שבת וי״ט ויה״כ וכן פי׳ התו׳ פ״ק דר״ה דמסרינן ורבי עקיבא האי ועניתם מאי עביד ליה וא״כ קשה למה לא כתב רבינו גם בשבת וי״ט דמוסיפין מחול על הקודש ונראה דרבינו לא ס״ל כמ״ש התו׳ דר״ע יליף כולם משביעי׳ והדין עמו מאחר דלאין שום לחד בתלמודנו לקיש כולהו משביעי׳ ומאי פריך בגמ׳ ור״ע האי ועניתם מאי עביד ליה כו׳ ולא קאמר דאתי לתוספין מחול על הקודש היינו טעמא משום דא״כ קשיא בחריש ובקציר למה לי כיון דמקרא דועניתם כולהו נלמד לתוספין ולכך קאמרינן דועניתם אתי לכדרבי חייא מדפתי והתוספת שבת וי״ט לית ליה כל עיקר ות״ח תוספת יה״כ דאורייתא היא לר״ע כדתנוכה ס׳ השואל ומ׳ המגיה וצריך לומר לפי זה דר״ע סובר כתנא דמגס עלם דפ׳ יה״כ דמדאיצטריך למעוטי מאזהר׳ תוספת יה״כ בין בעינוי ובין במלאכה ש״מ דצריך

דרכי משה

תרג (א) ומרדכי ריש פ׳ ר״ת כתב טעם אחר שפשיטא שב״ש היה לו פת טהור דהכל לשין בתוך בתיהן לכבוד י״ט עכ״ל ומנה יש לתקנת ללוש כ״א בביתו לכבוד י״ט אבל לשבת משמע דא״צ דה״כ לא דהו נשארים רק ו׳ ימים ביחו תשבת בב״ם לעשותן אף לשבת ומתקנת עזרא ב״ק (פב.) שתהא אשה משכמת ואופה בע״ש והב״ם שאין ראוית כ״ב משום דהתם הותה ואופה בלא״ה מ״מ תוכן ראוית בית משום כבוד שבת תנושל ובקם ע״ש ולכן אין לשנות המנהג :

תרד (א) וכ״ם מרדכי והגמ״ם פ״ג מנדרים והביאו בי״ד סי׳ רש״ו וכ״כ מהרי״ל וז״ל שנשאל מהרי״ל על אשה שנדרה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין כל שנה חוץ משבת וי״ט וכתב דעי״כ בכלל י״ט וכתב הא״ז ת״ח אין להתענות בעי״כ ומשמע בי״ד סי׳ רש״ו ואם נדר להתענות ימים יחידים הנוג בהן עי״כ צריך התרה על סימן תר״ב רא״א

פרישה

סי׳ תרד (א) **באילו** התענה ט׳ וי׳ וכו׳ וקאמר כאילו התענה י׳ מש״ס דמקרים איתו מינה אלא כאילו התענה ט׳ וה״מ בערב הוינו עינוין לעינוי של מחר שיתענה מערב ובהפסיק׳ י״ל ודאי לא אמר אלא כאילו התענה ב׳ ס״ס והדמת בחן לא ידעו ההנעה שמקבלין באכילה ובתענית וממ״ש קאמר ותענית או אכילה של ט׳ שכל בכלל עשירי וה״כ אכילה דוקא קבעו קרא ועבדילנו היא שייכא לתענית של יו״ד שמא״כ הענית של ט׳ שמינם שייכא לתענית של י׳ וק״ל :

(ב) **וציום** שיאכלו וישתו תחלה כדי שיוכלו להתענות בו ולהכפי׳ לומר טעם אמר שבלעוזי כדי שיהא ניכר וגלוי לצוו הש״י שצוונו להתענות ביום הי׳ ואם התענה ג״כ בט׳ א״כ לא יהא ניכר שצוווי אלא יאמרו כל אחד מתענה מימות עולם ולא ידעו מקודשת יום כפורים וחוי כשון מה שמסיק רבינו בסי׳ זו שמשיח הסיום ולא כשימים שהקב״ה יכמר לה כו׳ וחזו הנאמא למ״ש רבינו טעם ודין לטעות בסוף כל פרכה לעיל סימן ק״ג :

(ג) **דג** שוה וכו׳ כשמעשה וכתב כו׳ מ׳ שאע״פ שאדם רשאי ליזוק בנכסיו לקנות מאוה בדבר שאינו שוה אלא אחד מ״מ אין דרך בני אדם בכך שא״כ הוא נגנב או קבצ׳סעום ועל פעתר מסיר פיטל לנקבל על זה ובכן א״ל מלוה שלפם היינו לאכה נשית כוס והלא אין דרך בעלי מלאכה בכך ב״ו :

כיום

דרישה

סי׳ תרד [א] **כאילו** התענה תשיעי וכו׳ וז״ל התוספות אם איתא בתשיעי כאילו התענה כלומר כמו שציוונו הקב״ה להתענות ותתענה אבל כשאתה ודאי אסור להתענות ואמרינן בפסחים פ׳ אלו דברים מר בריה דרבינא כולי שתא הוי יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי וקשה לה כר״ע דאי בר״י לית ליה האי דרשה (פי׳ שמוקים האי קרא ועניתם בט׳ לתוספ׳ מחול על הקודש) והכי נימא שה ולא קאמר שהם ככל עולם במית י״כ דכשתא נמי לכם כדקאמר התם עצרת עכ״ל והוה תימה על ס״ס ותו׳ בג״ע דהכא״כ אין מתענין בעניות חלום וכי״ד וטורים מתענין והא קאמר מר בר רב אשי בתוס׳ פותם והעתום׳ כמנו והא דהתענה כל השנה י״ל שם נקדש בו תענית חלום ואל״כ לא היה לו להתענות שבת וי״ט ובס״ג בשי׳ תוליט והיינו נאמר דמר בריה דרבינא לא איירי בתעניות חלום אלא שהתענה שם היום עונג שלו וכמ״ש לעיל בשי׳ רפ״ח ש״ו הוסיף שהתענה בשבת משום שהאכילה היה לצער לו אבל עצרת ופורים וש״כ היה אוכל מטעם שחייב התורה בפירוש לאכול ולשתות בהם אבל בתענית חלום לא איירי בכן מר בריה דרבינא ותוס׳ דבודה וממעטין ס״כ ק׳ דכ״ש דיש להתענות בעו״כ והא מינו כמו דלית לי׳ שמעתא שבן ותהו לא מלים דלית מצות שמחת פורים וגם שמעתי מפורים בגם כדי״ו דאין מתענין תענית חלום בי״ד ופורים שכ מגלתי פל״כ מכר״י מצ״ל ר׳ ס״ו ע״כ וחם הסיב דין פ״ב ופסמעות ופורים ואין להתענות בהן תענית חלום ממכמת דמר בריה דרבינא ע״ש ואין לסלך ולומר ושרוש ע״כ דק״ל כר׳ חייא ולמחר מקודש

וה״כ קסלנו כוס דאורייתא בשש״כ סעודת פורים שלימים דאורייתא אלא מדברי קבלה ובשבת ה״ס עדים שכות דאורייתא ומש״ס שמשמען בבס ומשר לפלג ולומר דאימי שבת וי״ט ועיקר עונים לפרשל לא בכלל אכילה ושתייה נמנו מששב״כ פורים וה״כ פורים הוא אכילה ושתייה הוה דאורייתא הנ מוכחי קבלה ולכלו קודם הכל׳ צריכין למלך לומר כר רב אוי שכ״ס בין שבת לפורים ומת יום כיפור : [ב] **ולטובתם** כו׳ וא״ת כיון שמחבבת לנורם ישראל טוב לוטנו

מ״כ

באכילה מרובה. ד' מילין כך פירש"י ולי נראה דזה מועט יותר מאכילה מועטת אלא נראה לפרש איפכא אכילה מרובה כל זמן שהוא צמא דאין שם קצבה אבל מועט ד' מילין:

והייתם קדושים אלו מים אחרונים. דוקא להם שהיו רגילין ליטול ידיהם אחר הסעודה מפני מלח סדומית אבל אנו שאין מלח סדומית מצוי בינינו ואין אנו רגילין ליטול אחר הסעודה אין הנטילה מעכבת עלינו לברך ומיהו אנשים מעונגים הרגילין ליטול ידיהן אחר הסעודה ודאי להם מעכבת הנטילה לברך ברכת המזון וצריכים ליטול את ידיהם קודם בהמ"ז*:

הדרן עלך אלו דברים

ואין מברכין על הנר עד שיאותו: אמר רב יהודה אמר רב לא יאותו יאותו ממש אלא כל שאילו עומד בקרוב ומשתמש לאורה ואפילו ברחוק מקום וכן אמר רב אשי ברחוק מקום שנינו מיתיבי **היתה לו נר טמונה בחיקו או בפנס או שראה שלהבת ולא נשתמש לאורה או נשתמש לאורה ולא ראה שלהבת אינו מברך עד שיראה שלהבת וישתמש לאורה בשלמא משתמש לאורה ולא ראה שלהבת משכחת לה דקיימא בקרן זוית אלא ראה שלהבת ולא נשתמש לאורה היכי משכחת לה לאו דמרחקא לא כגון דעמיא ואזלא: ת"ר ינחלים לוחשות מברכין עליהן אוממות אין מברכין עליהן ה"ד לוחשות אמר רב חסדא כל שאילו מכנים לתוכן קיסם ודולקת מאליה *איבעיא להו אוממות או עוממות ת"ש דאמר רב חסדא בר אבדימי °ארזים יחזקאל לא
לא עממוהו בגן. אלהים ורבא אמר יאותו ממש וכמה אמר עולא כדי שיכיר בין איסר לפונדיון חזקיה אמר יכדי שיכיר בין *מלוזמא של טבריא למלוזמא של צפורי רב יהודה מברך אדבי אדא דיילא רבא מברך אדבי גוריא בר חמא אביי מברך אדבי בר אבוה אמר רב יהודה אמר רב יאין מחזרין על האור כדרך שמחזרים על המצות א"ר זירא מריש הוה מהדרנא כיון דשמענא להא דרב יהודה אמר רב אנא נמי לא מהדרנא אלא אי מקלע לי ממילא מבריכנא: ימי שאכל וכו': אמר רב זביד ואיתימא רב דימי בר אבא מחלוקת בשכח יאבל במזיד ד"ה יחזור למקומו ויברך פשיטא ושכח תנן מהו דתימא ה"ה אפילו במזיד והאי דקתני ושכח להודיעך כחן דב"ש קמ"ל תניא אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שאכל בראש הבירה ושכח וירד ולא ברך יחזור לראש הבירה ויברך אמרו להן ב"ש לב"ה לדבריכם מי ששכח ארנקי בראש הבירה לא יעלה ויטלנה לכבוד עצמו הוא עולה לכבוד שמים לא כל שכן הנהו תרי תלמידי חד עביד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקא דדהבא וחד עביד במזיד כב"ה ואכליה אריא רבה בב"ח הוה קאזיל בשיירתא אכל ואשתלי ולא בריך אמר היכי אעביד אי אמינא להו אנשאי לברך אמרי לי בריך (א) כל היכא דמברכת לרחמנא מברכת מוטב דאמינא להו אנשאי יונה דדהבא אמר להו אנטרו לי דאנשאי יונה דדהבא אזיל ובריך ואשכח יונה דדהבא ומאי שנא *יונה דמתילי כנסת ישראל ליונה דכתיב °כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ מה יונה אינה ניצולת אלא תהלים סח
בכנפיה אף ישראל אינן ניצולין אלא במצות: עד אימתי הוא וכו': כמה שיעור עכול יא"ר יוחנן כל זמן שאינו רעב וריש לקיש אמר כל זמן שיצמא מחמת אכילתו א"ל רב יימר בר שלמיא למר זוטרא ואמרי לה רב יימר בר שיזבי למר זוטרא מי אמר ריש לקיש הכי והאמר רב אמי אמר ריש לקיש כמה שיעור עכול כדי להלך ארבע מילין ל"ק כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת: בא להם יין וכו': למימרא דישראל אע"ג דלא שמע כולה ברכה עונה יוכי לא שמע היכי נפיק אמר חייא בר רב °בשלא אכל עמהן וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בשלא אכל עמהן *א"ל רב לחייא בריה ברי יחטוף ובריך וכן אמר רב הונא לרבה בריה חטוף ובריך למימרא דמברך עדיף ממאן דעני אמן והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל ר' נהוראי השמים כן הוא תדע שהרי *גוליירין יורדין ומתגרין [במלחמה] וגבורים יורדין ומנצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך יותר מן העונה אמן בעי מיניה שמואל מרב מהו לענות אמן אחר תינוקות של בית רבן אמר ליה יאחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויין וה"מ בדלא עידן מפטרייהו אבל בעידן מפטרייהו עונין ת"ר שמן מעכב את הברכה דברי רבי זילאי רבי זיואי אומר אינו מעכב רבי אחא אומר שמן טוב מעכב ר' זוהמאי אומר כשם שמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אמר רב נחמן בר יצחק אנא לא זילאי ולא זיואי ולא זוהמאי ידענא אלא מתניתא ידענא דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא °והתקדשתם אלו ויקרא כ
מים ראשונים והייתם קדושים יאלו מים אחרונים כי קדוש (ב) זה שמן אני יי' אלהיכם [א] זו ברכה:

הדרן עלך אלו דברים

לא יאותו ממש. שאפילו לא נהנה ממנו מברכין עליו ומאי עד שיאותו עד שיהא אורו ראוי ליהנות ממנו לעומדים סמוך לו ואז מברכים עליו אפי' הרחוקים ממנו ובלבד שיראוהו: **בפנס.** בעששית: **יאותו ממש.** עומד בסמוך: **וכמה.** הוא צריך להיות בסמוך: **מלוזמא.** משקל: **רב יהודה.** היה מברך על אור שבבית אדא דיילא ורחוק מביתו היה רב יהודה לטעמיה דלא בעי סמוך: **רבא מברך אדבי גוריא בר חמא.** סמוך לביתו היה רבא לטעמיה דאמר סמוך בעינן: **אין מחזרי' על האור.** אם אין לו אור א"צ לחזר אחריו: **חד עבד בשוגג כב"ש.** אע"פ ששגג ונעקר מן המקום ע"י שכחה החמיר על עצמו כב"ש וחזר למקום שאכל וברך: **חד עבד במזיד.** נעקר ממקום שאכל במזיד כדי לברך במקום אחר שהולך לילך: **אנשאי יונה דדהבא.** שכחתי יונה של זהב: **יונה אינה נצולת אלא בכנפים.** או בורחת או נלחמת בראשי אגפיה: **אכילה מרובה.** ד' מילין: **בא להם יין אחר המזון.** הא פריש לה בגמרא בריש פרקין לב"ש אין ברכת המזון טעונה כוס ולב"ה טעונה כוס: **היכי נפיק.** קס"ד באחד מן המסובין עסקינן במתני': **חטוף ובריך.** כשמושיטין כוס של ברכה הוי מחזר שיתנוהו לך ותברך: **במשמע.** העונה והמברך במשמע קומו ברכו את ה' אלהיכם בס' עזרא (נחמיה ט) ואומר ויברכו שם כבודך והיא עניית אמן שבמקדש במסכת תענית (פ"ב דף טז: ולקמן דף סג.) מפרש קומו ברכו בתחלת ברכה ויברכו שם כבודך (שם) במקום עניית אמן שבמקדש אומר בשכמל"ו: **שממהרין למברך.** ליתן שכר: **אחר תינוקות.** כשלומדים ברכות מפי רבן: **הואיל ולהתלמד עשויין.** שאין מתכוונים לברך אלא ללמד: **אבל בעידן מפטרייהו.** כשאומרים ההפטרה ומברכין בתורה ובנביא עוני' אחריהן אמן: **שמן מעכב את הברכה.** שמן שהיו רגילין להביא בסוף הסעודה לסוך אחר הסעודה את הידים אחר מים אחרונים להעביר את זוהמתן: **מעכב את הברכה.** שאסור לזמן עד שיובא וכן לענין שמעכב ברכות כל דבר הבא בקנוח סעודה (ג) שמותר לאכלו בלא ברכה עד שיסכוהו: **שמן טוב.** שיש בו בשמים מעכב את הברכה למי שרגיל (ד) בו:

הדרן עלך אלו דברים

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ה]

פסחים קה: פ"ק שבת טו: ע"ש

[בערוך פי' מעכב]

[שבת מט. קל. וע"ש גיטין מה. סנהד' נס.]

מיר סו:

עין משפט נר מצוה

כז א טוש"ע או"ח סימן רלח סעיף טו:

כח ב מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה כו סמג עשין כט טוש"ע או"ח שם סעיף ט:

כט ג מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף ד:

ל ד מיי' שם הל' כה טוש"ע שם סעיף א:

לא ה ו מיי' פ"ד מהל' ברכות הל' א סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קפ"ד סעיף א:

[וע"ע תוס' חולין קה. ד"ה מים]

לב ז (מיי' פ"ב מהל' ברכות הלכה יד) [הרמב"ם לא הביא לכל זה ועי' בל"מ טעם רחוק] סמג שם טוש"ע או"ח שם סעיף ה:

לג ח מיי' פ"א מהל' ברכות הל' יא טוש"ע או"ח סי' ריג סעיף ג:

לד ט מיי' שם הל' יג סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רטו סעיף ב:

לה י טוש"ע או"ח סי' רא סעיף ד:

לו כ מיי' שם הלכה יג טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' רטו סעיף ב ג:

לז ל מיי' פ"ז מהלכות ברכות הל' יא יב סמג שם טוש"ע או"ח סימן קפא סעיף א י:

רב נסים גאון

כדי שיכיר בין מלוזמא של טבריא למלוזמא של ציפורי. הא פירשוה בתלמוד ארץ ישראל כדי שיהא יודע להבחין בין מטבע למטבע ובגמ' דאין עומדין [בירושלמי הלכה ב] אמרו העונין אמן צריכין ליתן עיניהם בנר ועיניהם בכוס:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי לי בריך הכא כל היכא וכו' יונה דדהבא סדר ואזיל ובריך וכו' מאי שנא יונה דמקשו דמתלין וכו' אלא במצות ל"א מה יונה זו כנפים מגינות עליה אף ישראל מצות מגינות עליהן עד אימתי (ב) שם כי קדוש אני זה שמן הטוב אני ה': (ג) רש"י ד"ה מעכב את הברכה וכו' בקנוח סעודה שאסור לאוכלו: (ד) ד"ה שמן וכו' שרגיל. נ"ב עיין בס' כיצד מברכין דף מג:

[בערך גליור כתב הרב המוסף בערוך פי' בלשון יוני מגרשים של אנשי המלחמה ע"ש]:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בסוף הפרק(ה' אלהיכם)נמחק(ודריש לה מקרא דס"פ שמיני וכ"ה בהדרס אליהו שם):

5

קא מיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו : ו אין טומאת ידים במקדש וכו'. בפרק קמא דפסחים (דף י"ט) :

ז מי שנטמאת ידו אחת וכו'. משנה בפרק חומר בקדש בתרומה. אם נטמאת אחת מידיו חבירתה טהורה ובקדש מטביל את שתיהן שהיד מטמאה את חבירתה בקדש אבל [לא] בתרומה ומשמע דהכי פירושא דמתניתין בתרומה אם נטמאת אחת מידיו בטומאת ידים אע"פ שנגעה בחבירתה חבירתה טהורה ובקדש מטביל את שתיהן אם נגעה ידו אחת באחרת. אבל אם לא נגעה בה ודאי אינו צריך להטביל אלא הטמאה בלבד ושני והדר מפרש שהיד מטמאה את חבירתה בקדש אבל לא בתרומה. ומ"ש אבל לתרומה בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו. משנה פ"ב דחגיגה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקדש מטבילין ופירש"י לחולין ולמעשר ולתרומה די להם בנטילה בכלי שאין בו אלא רביעית מים. ולקדש מטבילין אבל לאכול שלמים או חטאת או אשם לכהנים יש מעלה שצריך להטביל ידים במ' סאה ואע"פ שאינם אלא סתם ידים שלא נגעו בטומאה [דאורייתא] המטמאה כל הגוף :

ח שלמה ובית דינו גזרו וכו' עד אף לתרומה. פרק קמא דשבת עלה י"ד (ע"ב) :

וכתב הראב"ד ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים עכ"ל. ואין מזה תפיסה על רבינו שאין כאן מקום דין נטילה לחולין ובה' ברכות שהוא מקומו כתבו. ומ"ש ואם נגע בתרומה בסוף זבים ומני ידים בהדי הך דפוסלין את התרומה. ומ"ש ונשרפת על טומאה זו. מימרא דאילפא בפרק קמא דשבת (דף י"ז ע"ב) :

ט לט אדם ידיו במפה וכו'. בפרק כל הבשר (דף ק"ז) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות ומפרש רבינו דלאוכלי חולין גרידא התירו וכמ"ש בפרק [ששי] מהלכות ברכות :

י הואיל והידים שניות וכו'. זה מבואר על הטעם שקדם בסוף פרק שקודם זה שמשקה שנגע בשני הוא תחילה לעולם. ומ"ש אבל אין משקים אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאים כלים זה על [illegible] מ"ש בפרק שקודם זה אין לך ולד טומאה שמטמא כלים אלא משקים טמאים בלבד והוא שיהיו אותם משקין טמאים מחמת אב הטומאה וגם נתבאר ולפ"ז מה ששנינו בפ"ב דטבול יום גבי קדירה שהיא

שהיא מליאה משקים אם היו ידיו מסואבות הכל טמא לא אקדירה קאי אלא אמשקה בין דחולין בין דתרומה אבל קדירה טהורה שאין משקים שנטמאו מחמת ידים מטמאים את הכלים : והראב"ד כתב אבל אין משקין א"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר דבריו וכו'. ת"ש והוא סותר דבריו כלומר שהוא כתב שהמשקים תחילה אלמא מטמאין ועכשיו אמר שאין מטמאין וא"ת לא כתב שאין מטמאין אלא אכלים אף זו תיובתא וכו'. ותמהני על הרב קדוש מה מקום היה לו לומר שסותר את דבריו דדבריו מבוארים שלא כתב שאין מטמאין אלא לכלים ומה שהקשה עליו משלך אלו דברים כבר הקשה עליו כן בפרק שקודם זה ומה צורך לכפול הדברים וכבר כתבתי שם ליישב דברי רבינו : וכן גזרו חכמים וכו'. בפ"ב דטהרות וכרבי יהושע דאמר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני ופסק לן שלא כוותיה בסוף זבים דמני לאוכל אוכל שני בהדי הך דפוסלין את התרומה. ומ"ש ועל השותה משקים טמאים וכו'. בסוף זבים מני לה בהדי הך שפוסלים את התרומה. ומ"ש עד שיטבול. נ"ל דאינו צריך הערב שמש כמ"ש בפרק שאחר זה. ומ"ש ואם נגע באוכלים עשאם שלישי. פשוט הוא דכיון דתנן שהוא פוסל את התרומה הוה ליה אוכל תרומה שנגע בו שלישי וכדתנן בפ"ב דטהרות השלישי שבתרומה פסול ולא מטמא. ומ"ש ואם נגע במשקין וכו'. נתבאר בסוף פרק שקודם זה. ומ"ש אבל לא לטמא אוכלים. נתבאר בפרק שקודם זה :

וכתב הראב"ד ולא אפילו לטמא אוכלים של חולין שלא גזרו אלא לתרומה עכ"ל. ואני אומר שזה דבר פשוט ומבואר בדברי רבינו בסמוך : ומפני מה גזרו וכו' עד במשקים שבפיו. פ"ק דשבת (דף י"ד) :

יא אינו מתטמא וכו' עד מצטרפין לרביעית. משנה סוף פ"ד דמעילה (דף י"ז) ודעת רבינו דלא כר"ת דשיעור גוויה לחוד היא גזירה קדמונית ליפסל מלאכול תרומה ושיעורה כחצי פרס ונגזרת די"ח דבר שוי למגע ושיעור כביצה ולאפוקי מסברא זו כתב רבינו אינו מתטמא עד שיאכל מאוכלים טמאים כחצי פרס וכן דעת הר"י בפ"ק דשבת וכן נראה דעת הרא"ש : אכל מעט ושהה וכו' אם שתה מעט ושהה וכו'. בפרק ג' דכריתות (דף י"ג) : אבל פחות מכשיעור וכו'. שם :

אשה

טהור כמו שיתבאר. ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא הרי הוא טהור בני חבורה זריזין הן : ו אין טומאת ידים במקדש. שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאן. ואם נגע חוץ למקדש ה"ז מטמא את הקדש ופוסל את התרומה כמו שיתבאר : ז מי שנטמאת ידו אחת ונגעה באחרת האחרת טהורה ונוטל את הטמאה ודיו. בד"א לתרומה אבל לקדש אם נטמאת ידו אחת ונגע בשנייה טימאה ושתיהן צריכות טבילה לקדש אבל לתרומה בנטילת ידים בלבד יטהרו ידיו : ח שלמה המלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות. ואע"פ שלא ידע בודאי שנטמאו מפני שהידים עסקניות. ולא גזר שלמה על הידים טומאה אלא לקדש ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף *לתרומה. ולפיכך צריך נטילת ידים לתרומה. ואם נגע בתרומה קודם שיטול ידיו פסולה ונשרפת על טומאה זו : ט לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששין שמא יגע אבל לא יעשה כן בחולין שנעשו על טהרת הקדש או על טהרת תרומה גזירה שמא יגע לפי שאינו מקפיד עליהן : י הואיל והידים שניות אם נגעו במשקה עשאום תחילה. ואם נגעו משקין אלו באוכלין עושין אותן שני. ואם נגעו במשקין אחרים עושין אותן תחילה שהמשקין תחלה לעולם כמו שביארנו. *אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת הידים מטמאין כלים שעיקר טומאת הידים מדבריהם. וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אוכלין טמאין בין שאכל אוכל ראשון או אוכל שני. ועל כל השותה משקין טמאים שיהיה שני לטומאה עד שיטבול. ואם נגע באוכלין עשאן שלישי. ואם נגע במשקין אפילו משקה חולין עשאן תחלה לטמא אוכלין ומשקין אחרים. *אבל לא לטמא כלים הואיל ועיקר טומאת אדם זה מדבריהם. ומפני מה גזרו טומאה על האוכל אוכלין טמאים. שמא יאכל אוכל ראשון או שני וישתה עליו משקה תרומה ונמצא המשקה תרומה טמא באוכל שבפיו. וכן השותה משקין טמאים שמא יאכל עמהן אוכל תרומה ונמצא טמא במשקין שבפיו וכבר ביארנו בתרומות שאסור לאכול תרומה טמאה : יא אינו מתטמא עד שיאכל מאכלים טמאים כחצי פרס שהוא כביצה ומחצה שוחקת. וכן השותה אינו מתטמא עד שישתה ממשקין טמאין רביעית. וכל האוכלין מצטרפין לכחצי פרס לפסול את הגוייה. וכל המשקין מצטרפין לרביעית ואם אכל או שתה פחות משיעור זה טהור. אכל מעט ושהה ואכל מעט אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט ושהה ושתה מעט אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. אכל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט מיד אם לא שהה ביניהן והרי בין אכילה שלפני טבילה ושלאחר

השגת הראב"ד

*לתרומה. א"א ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים :

השגת הראב"ד

*אבל אין משקין. א"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר את דבריו וא"ת לא כתב שאין מטמאין אלא אכלים אף זו שיבוש שהרי אמרו באלו דברים גוזרים טמא וטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס אלמא כלים נמי מטמאו :

השגת הראב"ד

*אבל לא לטמא כלים. א"א ולא אפילו לטמא אוכלין של חולין שלא גזרו אלא לתרומה :

משנה למלך

זה דבני חבורה זריזים הם תאמר דקי"ל דכל יוצא אינו מטמא משום דהוי ספק ידים דאזלינן לקולא וכדאמר בגמרא נהנו טעם זה לפסח כדי שלא נפסוק כבעיא אי גזרו טומאה ביוצא או לא אבל לפי המסקנא דבעיין לא איפשיטא ואזלינן לקולא בכל ספק ידים למאי נ"מ טעם זה דבני חבורה ודוחק לומר שלא יבא אליהו ויפשוט הבעיא ויאמר דגזרו טומאה על היוצא אפ"ה בבשר פסח לא גזרו טומאה משום דזריזים הם. ונראה דלדידן נמי נ"מ מטעם זה לפי שאני סבור דאף דספק דרבנן לקולא היכא דאיכא ס"ס לחומרא אזלינן לחומרא (עיין פ"ט מה"א ה"א . פי' . פ"ה ודוק) כגון כא דקי"ל דאיסור דנפל לתוך היתר ואיכא רובא דהיתר ולא ידעינן אי איכא ששים אזלינן לקולא משום דששים הוא מדרבנן וכגון שיש כאן התיכה אלא שהוא ספק אם אסורה מדרבנן או לא ונפלה התיכה זו לתוך חלב גמור וידעינן דיש בהתיכה זו המסופקת רוב אך לא ידעינן אם יש בה ששים דבהא איכא ס"ס להחמיר ספק אם יש ששים ואת"ל דליכא ששים אפשר דהתיכה מצד עצמה היא אסורה אפשר דבכה"ג אזלינן לחומרא דליכא לן למינקט הרי קולי ולומר דהתיכה מצד עצמה היא היתר ויש ששים (א"ס עיין בדברי הרב המחבר פ"ד מהלכות בכורות בסוף הפרק ובפ"י מהלכות מקואות דין ו') ולפ"ז בנ"ד נמי היכא דהיו לפניו יוצא דבשר קדש ונותר או פגול ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזה נגע איכא ס"ס להחמיר ספק שמא בטהור או בפגול נגע ואת"ל ביוצא נגע אימור שמא על היוצא גזרו אבל אם היה זה יוצא בשר פסח שהיא דידיה הסורים דהא ליכא אלא חד ספק דשמא נגע בנותר וכה"ג. הוי ספק ידים דאזלינן לקולא וכמבואר. אך קשה לדין זה מהא דתנן פ"ב דמקואות מ"ב מקום שנמדד וכו' אבל בטומאה קלה כגון אכל אוכלין וכו' וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו מ' סאה ספק אין בו ספיקו טהור. ופירש הר"ש ז"ל ואפילו טבל דהשתא איכא תרתי לריעותא שמא לא טבל כלל ואפילו טבל שמא קודם טבילה נגע אם"ס סיפי' הרי כדבר מבואר דאף דאיכא ס"ס להחמיר מ"מ כיון דהוי טומאה קלה דהיינו מדרבנן אזלינן לקולא. אך אפיקרא דמילתא פירוש זה דהר"ש ז"ל אינו מוכרח דאפשר דמתניתין הכי מילי קתני וה"ק שהוא דעת הר"ש שכתב ואפילו טבל כלומר י"ל בו ספק טבל כו'. ונראה דס"ל דמתניתין מילי מילי קתני וכן הוא דעת רבינו בפ"י מהלכות מקואות דין ו' שכתב ואפ"ה שנסתפק לו אם טבל או לא טבל או שנמצא במקום אחר נאמר זמן. שוב ראיתי בתוספות עירובין (דף ל"ה) ד"ה ספק טבל שכתבו כך ה"ס נקט משום רבותא דרישא דאפ"ה בטומאה קלה טהור ורי"צ"א פירש דאו או קתני ה'. ולא ידעתי אי פליגי אי לענין דינא או לא ובמקום אחר אאריך ומדברי הר"י גם נראה דאו או קתני ודוק. (א"ס תמצאנו בפ"י מהלכות מקואות דין ו' יע"ש) :

ו ואין טומאת ידים במקדש כו'. (א"ס עיין במ"ש הרב המחבר פ"ד מהלכות ביאת מקדש דין י"ו) :

הבא